

IZZIV ZA NADARJENE MLADE BRALCE IN BRALKE: PROGRAM *OBRAZI KNJIGE*

Marijanca Ajša Vižintin
Pedagoška fakulteta, Ljubljana

UDK 028.5:371.383:792.091

V okviru programa *Obrazi knjige* je skupina nadarjenih otrok ne samo brala, ampak tudi obiskala literarni večer in knjižni sejem, si ogledala gledališko predstavo in sama dramatizirala eno besedilo. Učenci so vzpostavili aktiven odnos do izbranih besedil, jih analizirali, primerjali in presojali z več zornih kotov. Nadgradili so svojo bralno zmožnost in posegli po novih knjigah ter informacijah.

motivacija za branje, nadarjeni učenci, didaktika književnosti, gledališče, knjižni sejem, literarni večeri, bralna značka

Within the programme »Faces of the book«, a group of talented children not only read, but also visited a literary evening, a book fair, a theatre performance and carried out a puppet theatre performance. Pupils re-established an active relationship to the chosen words, and analysed and evaluated them from different point of view. They ameliorated their reading competence and reached for new books and information.

motivation for reading, talented pupils, literature didactics, theatre, book fair, literary evening, reading badge

Uvod

Branju in bralni zmožnosti, ki pomembno vplivata na uspešnost posameznika v življenju, posvečamo veliko pozornosti. Raziskave potrjujejo odločilen vpliv družinskega okolja na bralno pismenost otrok, zato so se razvili mnogi projekti za spodbujanje družinske pismenosti tako v predšolskem kot osnovnošolskem obdobju, s pomočjo katerih bi zmanjšali vpliv morebitnega nespodbudnega družinskega okolja. Branje naj bi postalo prijeten sestavni del življenja otrok; med najbolj znanimi dejavnostmi in edinstvena na svetu je vsekakor slovenska bralna značka. A poleg otrok, ki potrebujejo spodbudo za branje, so med nami tudi otroci, ki radi berejo. Knjige »požirajo« eno za drugo in preživljajo vsak prosti trenutek v (šolski) knjižnici. Postavimo si vprašanje, kaj poleg nasvetov za branje ponujamo njim. Nekateri od teh strastnih mladih bralcev so evidentirani kot nadarjeni učenci, kar predstavlja nov izziv. Dodamo še

vprašanje o vlogi učitelja, učiteljice in/ali knjižničarja, knjižničarke. Je dovolj, da smo le nemi opazovalci in občudovalci, ali lahko spodbujamo, razvijamo in usmerjamo dejavnosti teh otrok, da bodo postali zreli bralci in bralke? Jim lahko razširimo obzorje z drugimi dejavnostmi, povezanimi s knjigami?

Bralne stopnje in nadarjeni učenci

Prvi stik z branjem doživi večina otrok v družinskem okolju. Po bralnih stopnjah J. Chall (1983, povzeto po Pečjak 1999) je to *stopnja 0, predbralno obdobje (priprava na branje)*, ki traja od rojstva do šestega leta. V tem obdobju razvijajo otroci »nekatero sposobnosti, ki so ključnega pomena za začetek samega procesa opismenjevanja in za napredovanje v bralni učinkovitosti pozneje« (Pečjak 1999: 66). *Stopnja 1, obdobje začetnega branja ali dekodiranja*, je značilna za starost šest do sedem let in je povezana z otrokovim vstopom v osnovnošolski vzgoj-

no-izobraževalni proces. Učenci spoznajo in se naučijo vse črke in njihove glasove. Ob koncu te stopnje naj bi imeli otroci povsem razvito sposobnost vidnega in delno razvito sposobnost slušnega razločanja. *Stopnja 2, utrjevanje spretnosti branja (tekoče branje)*, je značilna za starost sedem do osem let, namenjena pa je utrjevanju oz. avtomatizaciji bralne tehnike. *Stopnja 3, branje za učenje (odkrivanje pomena)*, zajema obdobje devet do štirinajst let, ko postane branje sredstvo za pridobivanje informacij. Tretja stopnja je razdeljena v dve fazi: faza 3A traja od devetega do dvanajstega leta, zanjo je značilno relativno nekritično branje, ko otroci presojajo informacije le z avtorjevega vidika. V fazi 3B je učenec že sposoben vzpostaviti »določeno razmerje do besedila, sposoben je analizirati, kaj bere, sintetizirati prebrano ter se kritično odzvati na stališča, s katerimi se pri branju srečuje« (Pečjak 1999: 68). Otroci se približajo stopnji, značilni za odraslega bralca. *Stopnja 4, večstranski pogled na prebrano (odnosi in stališča)*, zajema starost 14–18 let, zanjo pa je značilna sposobnost sprejemanja, primerjanja in presojanja prebranega z več zornih kotov. *Stopnja 5, konstrukcija in rekonstrukcija – pogled na svet*, ki traja od 18. leta dalje, pomeni zrelo obdobje pri branju. Za razliko od četrte stopnje, za katero je značilna količina znanja, je na tej stopnji poudarjena kakovost znanja.

Bralnih stopenj po Duffyju in L. Roehler (1993, povzeto po Pečjak 1999) je pet. *Stopnja 1 je stopnja pred pravo pismenostjo* (predšolsko obdobje), v kateri se večina učencev pripravlja na branje. Pogosto se na tej stopnji oblikuje stališče/odnos do branja, bolj kot na spoznavnih dimenzijah pa je poudarek na čustveno-motivacijskih. *Stopnja 2 predstavlja začetno stopnjo pismenosti* (1. razred in del 2. razreda), v kateri se otroci naučijo brati in pisati. Poudarek je na prepoznavanju

besed in na razvijanju tehnike branja. *Stopnja 3 je podaljšana začetna stopnja* (druga polovica 2. razreda in 3. razred), ko učenci izboljšujejo svoje bralne sposobnosti pri vedno bolj zahtevnih besedilih, poudarek prehaja od identifikacije besed na razumevanje pri branju. *Stopnja 4 je stopnja uporabe* (4.–8. razred), ko se razširi krog bralnega gradiva od učbenikov do knjig s humanistično in naravoslovno vsebino, poudarek je na uporabi informacij, pridobljenih z branjem.¹ *Stopnja 5 je poimenovana obdobje moči* (obdobje srednje šole), bralci so sposobni brati vsakovrstno gradivo, ga kritično presoditi in ovrednotiti. Pečjakova (1999) izpostavi nadgradnjo modela po Duffyju in L. Roehler (v primerjavi z modelom J. Chall), ki poleg psiholoških elementov (značilnosti kognitivnega razvoja otroka) vključuje tudi pedagoške elemente (značilnosti in cilje celostnega bralnega pouka).

Poznavanje bralnih stopenj nam pomaga razumeti, kako poteka proces učenja branja, modeli pa nam »pomagajo razločevati tiste učence, ki imajo relativno stalne bralne in s tem učne težave, od tistih, pri katerih je slabo branje posledica primanjkljaja v govornem razvoju. Izkušnje kažejo, da imajo učenci s stalnimi bralnimi težavami velike probleme že s stopnjo 1 (dekodiranjem) in stopnjo 2 (utrjevanjem bralne tehnike)« (Pečjak 1999: 77). Raziskave potrjujejo, da je bralna kompetenca/pismenost »ena ključnih kompetenc formalnega izobraževanja, še posebej obveznega osnovnošolskega, saj je eno najpomembnejših 'orodij' za uspešno in učinkovito učenje šolajočega se posameznika. Razvita bralna pismenost se operativno kaže kot razumevanje prebranega in kot učinkovitost pri reševanju problemov z branjem« (Pečjak idr. 2010: 87). Veliko prispevkov in priročnikov za branje se osredotoča na različne oblike spodbujanja branja (Appleyard 1994,

¹ Ta delitev po stopnjah je na prvi pogled precej pregledna, do težav pa pride zaradi opredelitve po razredih – veliko boljša bi bila opredelitev po letih, saj se šolski sistemi spreminjajo, obenem se v različnih državah razlikujejo. Delitev po razredih se nanaša na osemletno osnovnošolsko izobraževanje.

Kropp 2000, Blatnik, Mohar 2003, Bucik 2003, Grosman 2006, Pečjak idr. 2006, Jones idr. 2006, Vižintin 2008a); nekateri opozarjajo na razlike med bralno pismenostjo fantov in deklet (Pečjak idr. 2010) ali na nevarnosti pri interpretaciji rezultatov mednarodnih raziskav o bralni pismenosti (Gaber, Marjanovič Umek 2009).

Prispevek govori o otrocih, ki so bili identificirani kot nadarjeni, torej kot

otroci in mladostniki, ki imajo izredne sposobnosti ali potencialne, da pokažejo svoje dosežke na različnih področjih v primerjavi s svojimi vrstniki. Pri teh otrocih ali mladini je moč zaznati visoke zmožnosti dokazovanja na področjih inteligence, kreativnosti ali umetnosti oz. na vseh področjih človeških prizadevanj. Imajo izjemno visoko razvite voditeljske sposobnosti ali pa izstopajo na posebnih učnih področjih. Poleg rednega šolskega programa potrebujejo posebej prilagojene aktivnosti in programe znotraj in izven šole (Težak 2008: 13).

Zakaj bi za nadarjene oblikovali poseben program, čeprav jim šola že ponuja diferencirano obliko pouka pri posameznih šolskih predmetih, in poseben tabor za nadarjene, kjer lahko izbirajo med različnimi dejavnostmi? Zakaj bi otrokom, pri katerih je branje način njihovega življenja, zanj pa ne potrebujejo ne notranje ne zunanje motivacije (več o tem glej Pečjak idr. 2006), ponudili poseben program branja, ki smo ga naslovili *Obrazi knjige*? Odgovor je večplasten: »Tako kot njihovi vrstniki tudi nadarjeni otroci potrebujejo neprestane spodbude, kar je primarna gonilna sila njihove mladosti« (Korez 2008: 16). Program izraža avtonomijo učitelja, učiteljevo ustvarjalnost in strokovno rast (Marentič - Požarnik idr. 2005) – pomeni pa tudi vpeljevanje sprememb v šolo z namenom trajnih izboljšav (Schollaert 2008). Raziskave izpostavljajo, da lahko za branje navdušuje »le

tisti učitelj, ki je tudi sam navdušen bralec« (Pečjak idr. 2006: 41). Pomembni dejavniki pri spodbujanju branja so še branje učencev v razredu, dostopnost raznolikega gradiva, možnost izbire bralnega gradiva, pogovori in druženje ob knjigah; rezultati se še izboljšajo pri partnerskem sodelovanju med učitelji in starši (Cankar, Deutsch 2009).

Program *Obrazi knjige*

Na osnovni šoli Dragomirja Benčiča Brkina Hrpelje, Kozina smo v šolskem letu 2008/09 že identificiranim nadarjenim otrokom od 6. do 9. razreda ponudili nov program: *Obrazi knjige*. Namen programa je bil opozoriti na srečevanje s knjigo v različnih okoliščinah in oblikah, ne samo v (šolski) knjižnici, in pokazati, da tudi odrasli radi beremo. Napovedan je bil obisk 24. knjižnega sejma v Ljubljani v Cankarjevem domu, udeležba na enem od literarnih večerov in ogled gledališke predstave. Pri slednjih dveh točkah programa so bile možnosti odprte, odvisne od kulturne ponudbe na Primorskem v prihajajočem šolskem letu. Učenci so se programa udeležili prostovoljno, v soglasju s starši, ki so morali sami kriti vse finančne stroške.² Nadstandardni program je potekal vzporedno z že obstoječimi oblikami dela z nadarjenimi učenci. Zanj se je odločilo pet učencev 6. in 7. razreda oziroma 10,8 odstotkov identificiranih nadarjenih učencev.

Najprej smo se udeležili literarnega večera s Tonetom Pavčkom v knjigarni Dom knjige v Kopru. Otroke so pripeljali starši z osebnimi avtomobili, na literarnem večeru so ostali tudi nekateri starši. Mnogi so si za spomin kupili katero od Pavčkovih pesniških zbirk ter jo dali pesniku v podpis. Skupaj s Tonetom Pavčkom smo se fotografirali. O literarnem večeru so lahko otroci pripovedovali pri bralni znački, lahko so tudi prebrali

² Mogoče se dejavnosti v programu *Obrazi knjige* na prvi pogled ne zdijo nič posebnega, a treba je upoštevati dejstvo, da živijo otroci v občini, ki nima ne knjigarne ne gledališča. Imajo pa Kulturni dom in Knjižnico Kozina, enoto Kosovelove knjižnice Sežana, ki organizira literarna srečanja in poleg Medobčinskega društva prijateljev Sežana skrbi za kulturne in ustvarjalne dejavnosti otrok (in drugih občanov).

eno od njegovih pesniških zbirk. Kot je pribralni znački v višjih razredih v navadi, se pesmi niso učili na pamet, ampak so prebrali pesniško zbirko, potem pa mentorici bralne značke prebrali najljubšo in najbolj »smotano« pesem ter utemeljili svoj izbor (več o uvedenih novostih pri bralni znački glej Vižintin 2008b). Literarni večer in prebrana pesniška zbirka sta se otrokom upoštevala za dve »opravljeni«/prebrani deli pri bralni znački.

Udeležili smo se tabora za nadarjene, ki je bil organiziran za vse nadarjene. Učenci, ki so si izbrali program *Obrazi knjige*, so se udeleževali različnih dejavnosti, dvakrat so se udeležili tudi delavnice z lutkami. Že pred taborom za nadarjene učence sem otrokom posredovala besedilo Franja Frančiča *Pravljica o svobodi* (iz zbirke *Lov na sanje*), jih prosila, da ga preberejo in razmislijo o vlogi, ki bi jo igrali.³ Na samem taboru je bila načrtovana igra z lutkami.⁴ Z otroki smo najprej nekajkrat prebrali besedilo. Med pet otrok smo razdelili sedem vlog. Opico in Dečka, glavni osebi, sta igrali dve dekleti. Fant je igral Veseljaka in Šoferja. Tretje dekle je igralo Sliko in Zapornika, četrto Puščavnika. Ko so v roke prvič prejeli lutke, so bili navdušeni. Radovedno so opazovali lutko, si jo dali na roko in spremljali njeno gibanje, ko so premikali roko, prste.⁵ Spoznali so, da morajo lutko med igro gledati, da je »živa«. Skupaj smo postavili improvizirano zakulisje in začeli spoznavati svet lutk ter dramatizacije. Zvečer smo igro zaigrali pred drugimi; pohvalili so nas, otroci so poželi gromek aplavz. Bili so ponosni sami nase, da so izvedli javni nastop. Dogovorili smo se, da si po počit-

nicah ogledamo posnetke, da bomo izpilili posameznikove vloge in zaigrali tudi v šoli pred sošolci. Otroci so večkrat vadili igro z lutkami, ki so jih izdelali pri likovnem krožku, v šolski knjižnici pri mentorici, saj so se morali navaditi na nove lutke. Dodali smo improvizirano »igro v živo«, dramatizacijo brez lutk. Otroci so pred razredi igrali večkrat. Na teh šolskih urah smo v uvodnem delu spregovorili najprej o pojmu svoboda. Pri vseh predstavitvah pred razredi je bila prisotna učiteljica likovnega krožka Vesna Marion, ki je otrokom razložila potek izdelave lutk.

Naslednja dejavnost je bila obisk knjižnega sejma v Ljubljani. Pridružili smo se Medobčinskemu društvu prijateljev mladine Sežana, ki že nekaj let organizira obisk knjižnega sejma z avtobusnim prevozom za šolske otroke iz občin Hrpelje - Kozina, Sežana, Divača in Komen, s čimer smo prihranili pri finančnih izdatkih. Prostovoljke društva so skupaj z mentorico spremljale otroke po treh nadstropjih knjižnega sejma. Otrokom smo vnaprej povedali, da prodajajo na sejmu knjige po znižanih cenah, tako da so mnogi odšli domov s polno torbo novih knjig. Po želji in z doplačilom so si lahko ogledali gledališko predstavo za otroke, ki je bila v okviru ponudbe Cankarjevega doma in knjižnega sejma. Sodelovali so pri knjižnih ugankah in odgovarjali na zastavljena vprašanja, ki so jih dobili za nalogo na prehodu po knjižnem sejmu. Spoznali so nekaj slovenskih avtorjev in avtoric (npr. Svetlano Makarovič in Bredo Smolnikar) ali prisluhnili debatam okroglih miz.

³ Prvotno načrtovano dramsko besedilo je bilo *Županova Micka* Antona Tomaža Linharta, ki sodi med predlagana besedila za uresničevanje ciljev po učnem načrtu za slovenščino (Križaj Ortar idr. 2005) za 8. razred. Do spremembe je prišlo zaradi udeležbe otrok iz 6. in 7. razreda. Treba je bilo najti besedilo, ki bi preseгло preproste dramatizacije, namenjene najmlajšim, in bi pomenilo vsebinski ter igralski izziv.

⁴ Ideja za igro z lutkami in dramatizacijo se je porodila na podiplomskem predavanju na Pedagoški fakulteti Univerze v Ljubljani pri dr. Edvardu Majaronu.

⁵ Z učiteljico likovne vzgoje Vesno Marion sva se dogovorili za sodelovanje. Z učenci je izdelala lutke pri izbirnem predmetu likovno snovanje, in sicer iz kaširanega papirja (za obraz so uporabili balon). Tudi ti otroci so prebrali besedilo in se sami odločili za lik, ki so ga oblikovali, pobarvali in mu zašili oblačilo.

Zadnja dejavnost je bila ogled gledališke predstave. V Gledališču Koper so igrali predstavo *Ljubezen Ane Frank*, zato smo se dogovorili, da bodo otroci najprej prebrali knjigo *Dnevnik Ane Frank*. Za ogled predstave v Avditoriju Portorož smo najeli kombi. Sama zgodba jih je zelo pretresla, postavljali so številna vprašanja o drugi svetovni vojni, genocidu nad Židi, koncentracijskih taboriščih ipd. V knjižničnem gradivu šolske knjižnice in na spletnih straneh smo si ogledali še precej dodatnega gradiva o tej temi. Po ogledu gledališke predstave smo primerjali razlike med vsebino knjige in gledališko predstavo. Spregovorili smo o umetniški svobodi režiserja gledališke igre in interpretaciji posameznih likov v gledališki igri. Tako knjigo kot gledališko igro so lahko otroci zagovarjali tudi za bralno značko, kar se jim je upoštevalo za dve prebrani deli.

Evalvacija programa *Obrazi knjige*

Vedno osupljiv, ko stresa verze kot iz rokava, gostobeseden in pozitivno naravnani Tone Pavček je očaral goste, ki so napolnili knjigarno do zadnjega kotička. Navdušil je s humorjem, zgodbami o refošku, Istri, sosedu Giovaninu, začetkih pesnjenja in jim položil na srce, da je treba življenje jemati z veliko žlico ter se sprejeti takega, kot si. Obisk literarnega večera in poslušanje pesnika sta sodelujoče otroke navdihnili do te mere, da so prebrali vsaj eno njegovo pesniško zbirko. Igra z lutkami je bila na taboru za nadarjene zanimiva izkušnja za vse. Štirje otroci so uživali, bili izjemni, igrivi, duhoviti, sami so začeli vnašati svoje elemente, slediti lutki s pogledom ipd. Le eno dekle, ki je igralo Sliko in Zapornika, je izrazilo stisko, zdelo se ji je, da ne zmore dveh vlog. Dogovorili smo se, da izbere samo eno vlogo. Na prvem nastopu je bilo očitno (vsaj mentorici, ki je lahko primerjala vaje in nastop), da so imeli otroci tremo. Kasneje, ko so otroci »začutili« besedilo, so začeli improvizirati in uživati v igri. Nekaj komentarjev otrok (igralcev in

poslušalcev) po večkratnem igranju in ogledu posnetkov:

- Igra brez lutk (v živo) mi je bolj všeč, ker se premikam. Lutko moraš pa ves čas gledati, če hočeš, da je »živa«. Pa še roke te bolijo, če igraš glavno vlogo.
- Bolje je igrati z lutkami. Imamo manj treme, skrijemo se za paravan. Če se zmotimo, je za to odgovorna lutka.
- Bolj všeč mi je igra v živo. Uporabljam lahko celo telo in mimiko.
- Na začetku sem brala in lutka je visela glava po svoje. Kasneje nismo brali, ampak smo gledali lutke in šele takrat so zares zaživele.
- Z lutkami sem se do zdaj srečal samo v vrtcu in pri enem prijatelju na rojstnem dnevu, kjer smo si izmislili eno igro.
- Pomembno mi je bilo, da sem spoznala besedilo. Potem sem lažje igrala.
- Všeč nam je igra, lahko bi jo večkrat uporabljali pri slovenščini.

Na knjižnem sejmu so pestro dogajanje, ljudje, ki so se ustavljali, listali po knjigah in jih kupovali, založniki, ki so ponujali svoje knjige, naredili na otroke močan vtis. Na gledališki predstavi *Ljubezen Anne Frank* so bili presenečeni nad izborom vsebine, predstavljene na odrskih deskah. Občudovali so scensko postavitve, pretresljive odlomke iz filmov in fotografij, ki so se vrteli na steni scene ter ustvarjali grozeče vzdušje druge svetovne vojne. Zelo kritični so bili do reakcije nekaterih mladih gledalcev na začetku; igralka, ki je igrala Anno, je bila oblečena v mini krilo, kar so nekateri pozdravili z žvižganjem in huronskim vpitjem. Zdelo se je, da so za trenutek onemeli tudi igralci sami, eden »mojih« učencev pa je komentiral: »Če bi prebrali *Dnevnik Ane Frank*, ne bi žvižgali«. Zanimalo jih je tudi, če obstaja podobno gradivo, ki ga je napisal otrok. Svetovala sem jim *Zlatin dnevnik* Zlate Filipović, nekateri so si ga sposodili in prebrali.

Otroci, ki so se vključili v program *Obrazi knjige*, so se soočili z vsemi tremi literarnimi zvrstmi (poezijo, prozo in dramatikom). Niso le brali, ampak tudi obiskali literarni večer v knjigarni, dramatizirali, obiskali knjižni

sejem v Cankarjevem domu ter si ogledali gledališko predstavo. Glavni cilj nadstandardnega programa za nadarjene mlade, ki radi berejo – pokazati knjigo v različnih oblikah in okoliščinah – smo uresničili. Z našimi dejavnostmi smo presegli sam program za nadarjene in z obravnavano vsebino vzpostavili različne medpredmetne povezave. Dosegli smo številne standarde znanja, zapisane v Učnem načrtu za slovenščino (2005) pri pouku književnosti v drugem in tretjem triletju, se povezali z izbirnim predmetom likovno snovanje (izdelava lutk), vsebinsko z zgodovino (holokavst), državljansko in domovinsko vzgojo ter etiko (pogovor o svobodi). S poglobljanjem v besedila smo prešli iz bralne faze 3A v fazo 3B (model bralnih faz J. Chall 1993, povzeto po Pečjak 1999): učenci so vzpostavili razmerje do besedila, ga analizirali, primerjali in presojali z več zornih kotov. Kritično so se odzvali na stališča, s katerimi so se srečali tako pri branju kot pri dramski interpretaciji (lastni ali v gledališču ali na literarnem večeru), pred običajno starostno mejo (okoli 13 let). Dejavnosti so jih spodbudile k branju novega gradiva in iskanju dodatnih informacij. Iz Hrpelj smo potovali v Koper, Portorož in Ljubljano, v okviru tabora za nadarjene pa še v Rakov Škocjan. O naših dejavnostih smo pisali prispevke v *Primorske novice* (rubriko Bralci poročajo), *Občinsko glasilo občine Hrpelje - Kozina* in publikacijo *Medobčinskega društva prijateljev mladine*. Med sodelujočimi so se stkale tesnejše prijateljske vezi.

Zaključek

Poznavanje bralnih stopenj nam pomembno pomaga pri razumevanju razvijanja procesov branja. Zavedamo se, da pomeni dobro razvita bralna pismenost številne prednosti pri nadaljnjem izobraževanju. Prispevek se ne osredotoča na bralce, ki jih je treba za branje

dotatno motivirati, ampak na tiste, ki radi berejo. Skupini identificiranih nadarjenih otrok smo ponudili program *Obrazi knjige*, v okviru katerega so ne samo brali, ampak tudi obiskali literarni večer s Tonetom Pavčkom, si ogledali gledališko predstavo *Ljubezen Anne Frank*, obiskali knjižni sejem v Cankarjevem domu v Ljubljani in sami dramatizirali besedilo Franja Frančiča *Pravljica o svobodi*. Menim, da lahko mentorji in mentorice, ki delajo z nadarjenimi otroki in mladimi bralci, pomembno vplivajo na nadaljnji bralni interes otrok, da postanejo zreli bralci in bralke ter da bo branje še naprej sestavni del njihovega spoznavanja sveta. Ali to pomeni, da bodo strastni bralci vse življenje, je za zdaj še težko reči, vsekakor je imel program številne pozitivne učinke na mlade bralce že v prvem letu.⁶ V prihodnje bi bilo vredno razmisliti o tem, da bi program *Obrazi knjige* ponudili vsem učencem, ne samo nadarjenim.

Literatura in viri

- APPLEYARD, Josep. A., 1994: *Becoming a reader: the experience of fiction from childhood to adulthood*. Cambridge: Cambridge university press.
- BLATNIK MOHAR, Marina (ur.), 2003: *Beremo skupaj: priročnik za spodbujanje branja*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- BUCIK, Nataša, 2003: Vpliv branja knjig in pogovora o prebranem na bogatenje otrokovega besednjaka. Milena Ivšek (ur.): *Pogovor o prebranem besedilu: zbornik Bralnega društva Slovenije*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo. 44–55.
- CANKAR, Franc, DEUTSCH, Tomi (ur.), 2009: *Šola kot stičišče partnerjev: sodelovanje šole, družine in lokalnega okolja pri vzgoji in izobraževanju otrok*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- GABER, Slavko, MARJANOVIČ UMEK, Ljubica, 2009: *Študije (primerjalne) neenakosti*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta, Znanstveno-raziskovalni inštitut Filozofske fakultete.

⁶ V šolskem letu 2009/10 nadaljuje z izvedbo programa na Osnovni šoli Dragomirja Benčiča Brkina Hrpelje, Kozina knjižničarka Daša Rebec, idejno pa ga je zasnovala in prvo leto izvedla Marijanca Ajša Vižintin.

- GROSMAN, Meta, 2006: *Razsežnosti branja: za boljšo bralno pismenost*. Ljubljana: Karantana.
- FRANČIČ, Franjo, 2002: *Lov na sanje: dramski prizori za male in velike otroke*. Celje: Mohorjeva družba.
- FRANK, Anne, 1994: *Dnevnik Ane Frank*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- KOREZ, Ivanka, 2008: Sestavni deli samopodobe. Ivan Frbežar, Suzana Težak, Ivanka Korez: *Samopodoba nadarjenih otrok*. Radovljica: Didakta. 12–21.
- KRIŽAJ ORTAR, Martina, BEŠTER, Marja, SAKSIDA, Igor, 2005: *Učni načrt: program osnovnošolskega izobraževanja. Slovenščina*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo.
- KROPP, Paul, 2000: *Vzgajanje bralca: naj vaš otrok postane bralec za vse življenje*. Tržič: Učila.
- MARENTIČ - POŽARNIK, Barica, KALIN, Jana, ŠTEH, Barbara, VALENČIČ ZULJAN, Milena, 2005: *Učitelji v prenovi – njihova strokovna avtonomija in odgovornost*. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.
- PATRIC, Jones, HARTMAN, Maureen L., TAYLOR, Patricia, 2006: *Connecting with reluctant teen readers: tips, titles and tools*. New York: Neal-Schuman Publishers.
- PEČJAK, Sonja, 1999: *Osnove psihologije branja: spiralni model kot oblika razvijanja bralnih sposobnosti učencev*. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.
- PEČJAK, Sonja idr., 2006: *Bralna motivacija v šoli: merjenje in razvijanje*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- PEČJAK, Sonja idr., 2010: Bralna pismenost ob koncu osnovne šole – ali fantje berejo drugače kot dekleta? *Sodobna pedagogika* 61/1. 86–102.
- SCHOLLAERT, Rudi, 2008: Vpeljevanje sprememb z namenom trajnih izboljšav. Mojca Pušnik (ur.): *Vpeljevanje sprememb v šole: priročnik za šolske razvojne timе*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo. 25–38.
- TEŽAK, Suzana, 2008: Kdo so nadarjeni? Ivan Frbežar, Suzana Težak, Ivanka Korez: *Nadarjeni otroci*. Radovljica: Didakta. 12–23.
- VIŽINTIN, Marijanca Ajša, 2008a: Družinsko branje s knjižno torbico: vzpodbujanje branja pri četrtošolcih. Majda Steinbuch (ur.): *Programi šolskih knjižnic in razvijanje pismenosti*. 3. kongres šolskih knjižničarjev Slovenije. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo. (Elektronski vir.) 343–352.
- VIŽINTIN, Marijanca Ajša, 2008b: Bralna značka s filmi, gledališkimi predstavami in literarnimi večeri. *Otrok in knjiga* 35/73. 83–96.